

BÁRSONY TAMÁS

A közvetítés és az egyezségkötés az Alaptörvény és a polgári perrendtartás tükrében – a bíróság és a bírósági szerepének, feladatának változása

Bevezetés

Az Európai Unió a 2008/52/EK Irányelvben céljaul tűzte ki a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítását és fenntartását.¹ Az Európai Közösség az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés („access to justice”) elvével kapcsolatban meghatározta, miszerint annak a célnak, hogy az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés biztosítható legyen, egyaránt magában kell foglalnia a bíróságon és a bíróságon kívüli vitarendezési módszerekhez való hozzáférést.²

A közösségi szabályozási háttérben felfedezhető az az igény, hogy a tagállami bíróságokat tehermentesíteni kívánják és lehetőséget szeretnének biztosítani a tagállami állampolgároknak, hogy a vitájukat peren kívül rendezhessék.

A fenti igénnyel kapcsolatban felmerül az a kérdés, hogy az állampolgárok miért fordulnának más vitamegoldás felé, ha biztosítva van számukra a bírói út. A kérdés vizsgálatát a magyar alaptörvényi és polgári peres eljárás szabályaira figyelemmel folytattam le, különös tekintettel arra, hogy az Alaptörvény tartalmaz-e olyan rendelkezést, amely szerint az állampolgárnak joga van alternatív vitarendezés igénybevételére.

Fontos kérdésnek tartom az EK Irányelvre vonatkozóan annak vizsgálatát, hogy az igazságszolgáltatáshoz való jog („access to justice”) elvének szemlélete milyen változást eredményezett a magyar bírósági rendszerben és a bírák, bíróságok szerepében.

A különböző alternatív vitamegoldások közül a dolgozatban – a teljesség igénye nélkül – a közvetítést hasonlítottam össze a polgári peres eljárással.

Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései; a polgári per célja és a rendelkezési jog – a bírósági feladata a polgári perben

Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy [...] valamely perben a jogait és kötelezettségeit

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2008. május 21-i 2008/52/EK Irányelve a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól (a továbbiakban: EK Irányelv) (1) bekezdés.

² EK Irányelv (5) bekezdés.

törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Az Alaptörvény a polgári peres eljárással szemben több alkotmányjogi követelményt is megfogalmaz: tisztességes és nyilvános eljárás, ésszerű határidőn belül történő döntéshozatal. Ezen követelmények együttes megvalósulása esetén az állampolgár számára biztosított a bírósághoz fordulás és a jogvédelem iránti joggyakorlása.

A polgári peres eljárással kapcsolatos jogszabályi követelmények vizsgálatakor az alaptörvényi rendelkezések mellett azonban figyelemmel kell lenni az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 1. §-ban foglalt céljára, nevezetesen a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntésére is.

Az alanyi magánjog védelmét hirdető Savigny nyomán úgy fogalmazták meg a polgári per célját, hogy az állam a polgári perben védelmet nyújt a sérelemmel szemben az egyénnek, akinek a jogát megsértették.³ Az ezzel szemben Wach által képviselt szemlélet szerint⁴ a per felépítésének az objektív, nem pedig a szubjektív célmeghatározáson kell alapulnia, következésképpen a per céljának – a jogvédelem nyújtásának – révén a magánjog megóvását kell jelentenie.⁵

A két álláspont közötti különbség abban keresendő, hogy míg a szubjektív szemlélet a polgári peres eljárás céljának azt tekinti, hogy a fél lehetőséget kapjon a perben joga érvényesítésére, addig az objektív szemlélet a magánjog megóvása érdekében magának a fél jogának, érdekének az érvényesítését jelöli meg az eljárás céljaként.

A rendelkezési jog általánosan elfogadott meghatározás szerint az anyagi jogi magánautonómia eljárásjogi megfelelője.⁶ Magába foglalja a per megindítása (befejezése), valamint a per tárgya feletti rendelkezést.⁷ Az Alkotmánybíróság több határozatában is foglalkozott a rendelkezési joggal. A rendelkezési jogot az ún. általános személyiségi jog megfogalmazásának tekintett emberi méltósághoz való jogból, azon belül is az önrendelkezési jogból vezette le.⁸ A fél rendelkezési joga, mint az önrendelkezés alkotmányos jogának eljárásjogi aspektusa, magában foglalja azt a jogosultságot is, hogy a fél a perbe vitt anyagi és eljárási jogaival szabadon rendelkezzen.⁹

A bíró feladata a polgári perben

A polgári perben a bíró feladata a felek között felmerült jogvita eldöntése. A bírónak a feladatának ellátása során függetlennek és pártatlannak kell lennie. A bíróság feladata nem a felek saját érdekeinek az érvényesítése a felek helyett és esetlegesen akaratauk vagy legalábbis nemtörődömségük ellenében, hanem a felek érdekérvényesítési lehetőségeinek a biztosítása egy hatékony semleges perben.¹⁰

A bíró ítélkezési feladatának ellátása során köteles a felek rendelkezési jogát tiszteletben tartani. A bíró a felek rendelkezési joga következtében a felek által előterjesztett kérelmek-

³ KENGYEL Miklós: *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 13.

⁴ AdOLF WACH: *Handbuch des Deutschen Zivilprozessrechts*. Duncker & Humblot, Leipzig, 1885. 3-12.

⁵ KENGYEL, 2003. 13.

⁶ Uo. 14.

⁷ Uo. 14-15.

⁸ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, 9/1992. (I. 30.) AB határozat.

⁹ 1/1994. (I. 7.) AB határozat.

¹⁰ KENGYEL Miklós: A rendelkezési elv és a tárgyalási elv a Polgári Perrendtartás 1995. évi módosítása után. *Magyar Jog* XLIII. évf., 5 (1996) 281.

hez és jognyilatkozatokhoz van kötve a Pp. 3. § (2) bekezdése alapján. A kereseti kérelemhez való kötöttség elvéből következően a bíró a felek kérelmén nem terjeszkedhet túl, mert a perben a kereseti kérelem képezi a bíróság eljárásának határát.

A mediáció (közvetítés) jellemzői a rendelkezési jog tükrében; a közvetítő feladata

A mediáció a perjogi tradíciót oldja fel. Nem párbaj többé a felek közötti konfliktus feloldása, és az eljárás sem a felek pozíciója körül forog.¹¹

Az EK Irányelv megszületése előtt Magyarországon a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény lehetőséget biztosított a felek számára a jogvitájuk peren kívüli rendezésére permegelőző vagy bírósági, hatósági eljárás befejezését elősegítő jelleggel.¹²

A közvetítői eljárásnak a bírósági (választottbírósági) eljárással szemben igen lényeges ismérvei, hogy: [...] a közvetítés célja, hogy a felek közösen oldják meg a konfliktust, adott esetben a jogszabályok rendelkezéseitől eltérően; a közvetítő nem dönt, csak hozzásegíti a feleket a megállapodás létrehozásához.¹³

A mediátor feladata az eljárásban, hogy a közvetítői tevékenysége által a felek között írásbeli megállapodás jöjjön létre.¹⁴ A tevékenysége során részletesen meghallgatja a feleket, segíti a felek közötti gördülékeny kommunikáció kialakítását. Ebben az „eljárásban” ugyanakkor a közvetítő bizonyítást nem folytat le (az „eljárásnak” ugyanis nem célja a tényállás objektivitásra törekvő feltárása), nem kötelezi a feleket a vita meghatározott módon történő lezárására, valamilyen magatartás tanúsítására, cselekmény elvégzésére stb., hanem a felek önkéntes elhatározással maguk alakítják a közvetítői eljárással szembeni elvárásaikat, a jogikat és kötelezettségeiket tartalmazó megállapodás tartalmát, a közvetítő csupán közvetíti az egyezség létrejöttét.¹⁵

A közvetítői tevékenységről szóló törvény meghatározza azokat az ügyeket, amelyekben nincs helye közvetítői eljárásnak.¹⁶ Ezek az eseteken kívül a felek rendelkezési joga szinte korlátlanul érvényesül: a felek közösen és önként veszik igénybe a közvetítést, közösen határozzák meg a közvetítő személyét, közösen határozzák meg a közvetítő díjazását, a közvetítés során megszületett megállapodást a felek együtt írják alá.¹⁷

A perbeli egyezség; az egyezségekre idézés

A polgári egyezség a felek rendelkezési jogának megtestesülése a polgári peres eljárásban. A perbeli egyezség megkötésével a felek nemcsak a perbe vitt anyagi jogaik felett rendelkeznek, hanem egyben kifejezésre juttatják az ítéleti döntés mellőzésére vonatkozó akaratukat is.¹⁸ Ebből adódik a perbeli egyezség kettős jogi természete, mivel egyszerre fejezi ki a fe-

¹¹ GYEKICZKY Tamás: *A mediációról mint a polgári és kereskedelmi jogviták bíróságon kívüli rendezésének lehetőségéről – Az Európai Unió mediációs irányelve a német és a magyar polgári eljárásjog tükrében – Jog-összehasonlító tanulmány.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2010. 158.

¹² 2002. évi LV. törvény 2. §.

¹³ KUTACS Mária: *A bírósági (választottbírósági) eljárás és a közvetítői eljárás összehasonlítása.* In: Sáriné dr. Simkó Ágnes (szerk.): *A mediáció, a közvetítői tevékenység.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2003. 238.

¹⁴ 2002. évi LV. törvény 2. §.

¹⁵ KUTACS, 2003. 238-239.

¹⁶ 2002. évi LV. törvény 1. § (3) és (4) bekezdés.

¹⁷ 2002. évi LV. törvény 23. § (1) bekezdés, 27. § (2) bekezdés, 35. § (2) bekezdés.

¹⁸ KENGYEL Miklós: *Magyar Polgári Eljárásjog.* Osiris Kiadó, Budapest, 2012. 355.

leknek az anyagi jogaik feletti, illetőleg – a per befejezésére tett szándékuk kinyilvánításával – az eljárási jogaik feletti rendelkező cselekményét is.¹⁹

A jogirodalom azért tulajdonít nagy jelentőséget a rendelkezési elvnek, mert az eljárási alapelvek közül ez fejezi ki a leghangsúlyosabban a feleknek és a bíróságnak a per tárgyához való viszonyát.²⁰ Lényege, hogy a felek szabadon rendelkeznek perbe vitt anyagi jogaikkal és a védelmükhöz szükséges eljárásjogi eszközökkel.²¹

A rendelkezési elv magában foglalja a kérelemhez kötöttség elvét,²² amely a bírósági eljárás határvonalát jelenti: a bíró a döntése meghozatalakor a kereseti kérelmen nem terjeszkehdhet túl, a bíró csak a kereseti kérelemtől dönthet.

A perbeli egyezség anyagi jogi természete

A bíróság által jóváhagyott egyezsége a szerződés szabályait kell alkalmazni.²³ A szerződés (egyezség) tartalmát a – régi²⁴ – Ptk. 200. §-ának (1) bekezdése értelmében a felek szabadon állapíthatják meg.²⁵

A perbeli egyezség eljárásjogi természete

A felek a jogvitájuk egészét vagy egy részét perbeli egyezséggel rendezhetik.²⁶ Egy, a bírói gyakorlatban született döntés elvi érveléssel mondta ki, hogy a perbeli egyezség – jogszabályi korlátozás hiányában – a kereseti kérelmen és az ellenkérelmen is túlterjeszkedhet.²⁷

Fontos kiemelni, hogy a bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek,²⁸ azaz végrehajtható.

Az egyezség anyagi jogi természete, miszerint szerződésként annak tartalmát a felek szabadon határozhatják meg, és eljárásjogi mivolta, amely szerint a kereseti kérelemhez kötöttség elve nem érvényesül az egyezségnél, lehetőséget biztosít a peres feleknek, hogy olyan vitás kérdést rendezzenek, amelyben nem kértek jogvédelmet a bíróságtól, azaz, ami nem a per tárgya.

Az egyezségkötés rendkívüli formája: az egyezségi kísérletre idézés

A fél vagy a felek együttesen már a per kezdete, a keresetindítás előtt kinyilvánítják azon szándékukat, hogy az egyezségi kísérletre idézés iránti kérelmükkel egyezséget kívánnak kötni a bíróság előtt.²⁹ Ha a felek a megidézett időpontban megjelennek és a felek között egyezség jön létre, azt a bíróságnak jegyzőkönyvbe kell foglalnia és jóváhagyására a perbeli egyezségekre vonatkozó szabályokat kell alkalmaznia. Amennyiben a felek nem tudnak meg egyezni, akkor a bíróság a felperes keresetét kívánságára jegyzőkönyvbe foglalja és a bíróság

¹⁹ Uo. 355.

²⁰ JUHÁSZNÉ ZVOLENSZKI Anikó: *Polgári eljárásjogi ismeretek*. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2009. 35.

²¹ Uo. 35.

²² Pp. 3. § (2) bekezdés

²³ BH 1997. 292.

²⁴ A szerző megjegyzése figyelemmel a hatályban lévő 2013. évi V. törvényre.

²⁵ BH 1997. 292.

²⁶ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (a továbbiakban: Pp.) 148. § (1) bekezdés.

²⁷ BH 1996. 307.

²⁸ Pp. 148. § (4) bekezdés.

²⁹ Pp. 127. § (2) bekezdés.

a tárgyalást nyomban megtartja.³⁰ Hangsúlyozandó, hogy az egyezségi kísérletre történő idézés kérésénél még nem szükséges határozott kereseti kérelmet előterjeszteni.

A bíróság feladatának, szerepének változása egyezségkötéskor

A polgári perrendtartásról szóló törvény célja a jogvita pártatlan eldöntése, amely egyben megfogalmazza a bíró feladatát, a peres felek jogvitájának eldöntését.

A Pp. 148. § (1) bekezdése szerint a bíróság a per bármely szakaszában megkísérelheti, hogy a felek a jogvitát vagy a vitás kérdések egy részét egyezséggel rendezzék. A polgári perrendtartás a 148. § (2) bekezdésében a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségére vonatkozó tájékoztatási kötelezettséget ír elő a bíró számára.

Suri Noémi álláspontja szerint ellentét feszül a két bekezdésben foglalt bírói feladat között: míg az első bekezdés a bírót, mint kvázi „mediátor szerepbe tételezi”, addig a második bekezdés a bírót egy olyan a jogvitán kívül álló személyként határozza meg, akinek diszkrecionális jogköre annak eldöntése, hogy a jogvita közvetítői eljárás során rendezhető-e.³¹ Véleményem szerint más szempontból kell vizsgálni a két bekezdés kapcsolatát, ugyanis a második bekezdés határozza meg, konkretizálja az első bekezdésben foglaltakat. A bírónak álláspontom szerint a közvetítéssel kapcsolatban kizárólag tájékoztatási kötelezettsége lehet, mert a felek akaratának rossz értelemben vett befolyásolása, a felek „presszionálása” tilos.³² Amennyiben a felek nem kívánják egyeztetni, egyezséget kötni a polgári perben, akkor a bíró nem kényszerítheti őket, a jogvitában döntést kell hoznia.

A felek azzal a közös kérelemmel, amely az anyagi jogaik és kötelezettségeik felől egyezségük bírói jóváhagyására irányul, a tisztán magánjogi, anyagi jogi nyilatkozataik mellett kifejezésre juttatják azt az akaratukat is, hogy jogviszonyaikat nem egyszerűen magánjogi szerződés hatályával, hanem bírósági kötelező erővel is fel kívánják ruházni, a végrehajtáshoz az állami kényszer lehetőségét is hozzá kívánják fűzni.³³

A bíró a felek egyezségkötése esetén, az egyezség jóváhagyásakor azt vizsgálja, hogy az megfelel-e a jogszabályoknak.³⁴ A bíró feladata ezzel megváltozik: a jogvita eldöntése helyett a felek által rendezni kívánt jogi helyzet jogszabályoknak való megfeleltetéséről és az egyezség végrehajthatóságáról határoz.

Véleményem szerint a bíró ítélezési feladata egy szolgáltató szerep felé tolódik el azzal, hogy a felek által megkötött egyezséget, – amelyről érdemben nem döntött³⁵ – végrehajthatóvá teszi. A bíróság gyakorlatilag egy végrehajtható okirat kiállításáról gondoskodik, hasonlóan, mint például egy közjegyző.

³⁰ Pp. 127. § (1) és (3) bekezdés.

³¹ SURI Noémi: Új alternatíva? Bírósági mediáció beilleszthetősége a magyar polgári eljárásjog rendszerébe. *Magyar Jog* LX. évf., 5 (2013) 299.

³² Petrik Ferenc (szerk.): Polgári eljárásjog I-IV. – Kommentár a gyakorlat számára, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015. Pp. 148. §-hoz fűzött kommentár.

³³ BDT 2012. 2831.

³⁴ Korábban a bíróságnak az egyezség jóváhagyásakor azt is vizsgálnia kellett, hogy az egyezség megfelel-e a felek méltányos érdekeinek. Az 1995. évi LX. törvény 31. §-ának (3) bekezdése azonban eltörölte a bíróság ezen kötelezettségét, és 1995. augusztus 29. napjától kezdve a bíróság már nem vizsgálja az egyezséget a felek méltányos érdekeinek megfelelése szempontjából.

³⁵ Az 1995. évi változást követően nincs a bírónak kötelezettsége arra, hogy egyezségkötés esetén tényállást állapítson meg, mivel nem vizsgálhatja a felek méltányos érdekeinek való megfelelésséget (lásd ezzel szemben: BH 1992.485, BH 1993. 176).

Az Európai Közösség szabályozási céljának Magyarországra gyakorolt hatása – a bírósági közvetítés megjelenése a polgári perben

Az EK Irányelv által kitűzött cél hatására a tagállamok a bíróságon kívüli vitarendezési módszerekhez való hozzáférés biztosítása érdekében különböző lépéseket tettek.

Magyarország sajátos módon értelmezte a fenti célt. Az EK Irányelvre figyelemmel bevezetésre került a bírósági közvetítés, amelynek lényege, hogy a felek a keresetlevél beadása után, a szünetelő perben a peres eljáráson kívül megkísérelhetik a jogvitájuk egyezséggel történő rendezését egy, a bíróság szervezetében eljáró közvetítő – bírósági titkár, nyugalmazott bíró – közbenjárásával, és amennyiben egyezés születik, akkor a perben a bíró az egyezségük jóváhagyásáról az általános szabályok szerint határoz.

A bírósági közvetítés igénybe vétele történhet önkéntes alapon, illetve törvény előírhatja kötelező jelleggel. Amennyiben a keresetlevél alapján indult peres eljárásban az eljáró bíró az ügy körülményeiből arra a megállapításra jut, hogy a felek jogvitája (egészben vagy részben) közvetítői eljárásban is rendezhető, akkor a feleknek erről és a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről és feltételeiről tájékoztatást küldhet.³⁶ A bíró, ahogyan az egyezségekre vonatkozó rendelkezéseknél is, tájékoztatási lehetőségével élhet, azonban nem erőltetheti rá a feleket az egyezségkötésre, mert a felek jogosultak eldönteni, hogy szeretnék-e a bírósági közvetítés igénybevételét.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény bizonyos, indokolt esetekben (pl. Ptk. 4:172. § – a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése) előírja, hogy a bíró kötelezheti a feleket a közvetítői eljáráson való megjelenésre. A szabályozás nem szerencsés módon értelmezi a közvetítői eljárás igénybevételét: a jogalkotó ugyanis egy természeténél fogva önkéntességen és választáson alapuló eljárás igénybevételét írja elő kötelezően akkor, amikor a felek között már per van folyamatban.

A közvetítői eljárás ténylegesen a peres felek perén kívül, azonban továbbra is a bíróság szervezetén belül kerül lefolytatásra. Véleményem szerint a bírósági közvetítés a bíróság klasszikus, igazságszolgáltató tevékenységébe nem sorolható be, mert a bírósági közvetítő nem dönti el a vitát, hanem segít a feleknek a kommunikáció kialakításában és a megoldás megtalálásában.

A fél vagy a felek azért fordulnak a bírósághoz, azért nyújtanak be keresetet, hogy a bíró a vitás helyzetet rendezze, döntse el a vitájukat. A bírósági közvetítés paradox helyzetet teremt: amikor a bíróság a feleket mediációra utalja, a feleknek maguknak kell a döntéshozóvá válnia; a rajtuk kívül álló objektív mércén, nevezetesen a jogon alapuló igazság iránti kezdeti keresés ellenére, a bíróságok és a képzett mediátorok azt várják el a vitázó felektől, hogy magukban alakítsák ki a döntéshozás helyét.³⁷ Azon felek szempontjából nézve, akik döntésért fordultak a bírósághoz, a bíró általi mediációs eljárásra utalás visszalépést jelenthet az ügyük megoldásában.

Összegzés

Az Alaptörvény nem tartalmaz rendelkezéseket, amelyek alapján az állampolgároknak alkotmányjogilag biztosított joga lenne az alternatív vitarendezés igénybevételére. Az Alaptörvény szabályozása az állam intézményvédelmi oldaláról közelítve azt írja elő csupán,

³⁶ A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.) 75/B. § (1) bekezdés.

³⁷ Jacqueline N. NOLAN-HALEY: *Court Mediation and the Search for Justice Through Law*. 74 Wash. U. L. Q. 47 (1996) 63. <http://digitalcommons.law.wustl.edu/lawreview/vol74/iss1/3> (2015. 01. 22.)

hogyan biztosított a bírósághoz fordulás joga, azaz a jogvédelem iránti igény végső soron bírósági eljárás útján érvényesíthető.

Kengyel Miklós megfogalmazásával élve a felek egyezségkötéskor kifejezésre juttatják az ítéleti döntés mellőzésére vonatkozó akaratukat. A felek nem szeretnék, hogy a köztük fennálló vitás helyzet jogszabályok alapján kerülne eldöntésre, hanem az érdekeikre figyelemmel maguk kívánják a helyzetet egyezséggel rendezni. Az egyezségük jóváhagyásához azonban bírói jóváhagyás szükséges, mert a jogalkotó így kívánja biztosítani az egyezség végrehajthatóságát.

A bíró az egyezség jóváhagyásánál csak a jogszabályoknak való megfelelést vizsgálja, tényállást nem kell megállapítania. A felek jogszabályi korlátozás hiányában olyan vitás kérdést is rendezhetnek egyezséggel a bíróság előtt, amely nem a per tárgya, ugyanis az egyezség a kereseti kérelmen és az ellenkérelmen is túlterjeszkedhet (lásd BH 1996. 307.).

A bíró az egyezség jóváhagyásával gyakorlatilag az egyezség végrehajthatóságáról gondoskodik, egy „végrehajtható okiratot” állít ki. Véleményem szerint a bíró ezen tevékenysége nem sorolható az igazságszolgáltatási feladatok közé: a bíróság szolgáltatóként a felek együttes kérelmére egy olyan közokiratot állít ki, amelyet a felek a teljesítés elmaradása esetén kikényszeríthetnek.

A bíró feladata a polgári perben a jogvita eldöntése. A Pp. 148. §-a által biztosított perbeli egyezségkötés nem változtat ezen a feladaton. A bíró a perben betöltött szerepéből kifolyólag nem közvetít a felek között, hanem az egyezségkötés lehetőségének felmerülésekor tájékoztathatja a feleket a közvetítés lehetőségéről.

A közvetítés, így a bírósági közvetítés igénybevételével a felek a vitájukat polgári peren kívül képesek rendezni. A bírósági közvetítés megjelenésével bővült azon eszközök köre, amelyeket a felek igénybe vehetnek a vitás kérdések megoldásában, gyakorolva ezzel az alkotmányos önrendelkezési jogukból eredő rendelkezési jogukat.

A közvetítés a polgári perrendtartás alapelveivel összhangban került kialakításra a bíróság intézményrendszerében: a közvetítésben nem a jogvitát tárgyaló bíró, hanem egy, a polgári pertől független bírósági közvetítő – bírósági titkár, nyugalmazott bíró – segít a feleknek. A bíró így továbbra is el tudja látni az ítélezési feladatát a perben, a közvetítés pedig peren kívül, az ügyben eljáró bíró nélkül kerülhet lefolytatásra.

Álláspontom szerint ugyanakkor megfontolandó a bírósági közvetítés egyes esetekben kötelező jelleggel történő elrendelésére és a keresethez való kötöttségére vonatkozó rendelkezések jövőbeni fenntartása. A közvetítés egyik alapkövének, az önkéntességnek sérelmével elrendelt kötelező közvetítés nem feltétlen jár a felek számára eredménnyel: ha a bírósági eljárásban érdemben foglalkoznak az ügygel, biztosan várható végeredmény, a mediáció ezzel nem veheti fel a versenyt, mivel itt nem garantálható, hogy a felek megállapodásra jutnak.³⁸ Egyes esetekben fontosabb a feleknek, hogy helyzetük minél hamarabb rendeződjön, és előfordul, hogy a felek akkor tekintetnek egy ügyet megnyugtatóan rendezettnek, ha azt a bíróság döntötte el.

A bírósági közvetítésre vonatkozó rendelkezéseket véleményem szerint közelíteni lehetne az egyezségi kísérletre idézés szabályaihoz azzal, hogy a felek lehetőséget kaphatnának a bírósági közvetítés kereset előterjesztése nélküli igénybevételére. Teljesen más helyzet állhat elő akkor ugyanis, amikor a fél először nem egy keresetlevelet, hanem egy egyezségi kísérletre való idézést kap a bíróságtól, amelyben a másik fél a vita közös megoldását és

³⁸ RÚZS MOLNÁR Krisztina: *Mediáció a munkajogban*. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2007. 76.

nem egy kívülálló, harmadik személy döntését várja. Az egyezségi kísérletre idézés szabályai tágításával, a bírósági mediáció polgári pert megelőző eljárási szakaszban történő elhelyezésével elkerülhető lehetne a bírósági mediáció paradoxona: a felek ugyanis ebben az esetben kezdetben nem azt várnák el a kívülálló harmadik személytől, hogy döntsön, hanem hogy segítsen számukra a vita rendezésében. Egyezségkötés hiányában, a közvetítés meghiúsulása esetén a bíróság az egyezségi kísérletre idézés szabályai alapján a fél kereseti kérelmét jegyzőkönyvbe foglalhatná és megkezdhetné az ügy tárgyalását, így a sikertelen közvetítés egy polgári peres eljárásba fordulhatna át.

TAMÁS BÁRSONY

Mediation and Settlement in the Light of the Fundamental Law of Hungary and in the Civil Procedure – the Change of the Court’s and the Judge’s Role, Duty (Summary)

In order to promote 'access to justice' the European Community would like to make judicial as well as extrajudicial dispute resolution more accepted in the court-centered judicial system by Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council.

It is important to emphasize that the procedural forms and rules regarding making settlements change the court's duty in the judicial system: while the court decides a case on the facts and evidences provided by the parties, the rules of approving a settlement changes the role of the judge by putting him into a position, where he does not make a decision – on the contrary, he acts as a notary public.

There is more than one way to make a settlement in the civil procedure in Hungary. The above mentioned directive opened the courts for those who are willing to settle their dispute with the court's help by accepting and promoting court mediation. With this new regulation the legislation changed the role of the court and by ordering the parties to mandatory mediation in some cases, it created a special situation – the parties, who from the beginning wanted to have a court decision without mediating the case, are coerced to go to mediation before a judge can take their case to decide it.

In this research I would like to provide a short summary of the connecting points of the mediation and the settlement with the fundamental rights stated in the Fundamental Law of Hungary and with the principles in the civil procedure, in particular what kind of impact mediation and settlement have on the judicial system.